

अपुत्रायाः पुत्रकृतप्रयोजनरहितायाः ॥ २३ ॥ शेते इदानीमिति शेषः ॥ २४ ॥ नन्वेवं हृदयेशोकस्तर्हि मया सर्वनिवारणसहायेनोक्तं राज्यमेव कुतो नांगीकृतमिति चेन्न राज्यकरणे त्वदपेक्षापि मेन किं त्वधर्मभयादेव मया तन्नांगीकृतमित्याह ॥ एक इत्यादि ॥ तरेयं निरस्तारातिकां कर्तुं शक्त इत्यर्थः ॥ ननु वीर्यमकारणं परलोकहितेऽपि तु धर्म एवेति शेषः ॥ २५ ॥ अधर्मात् कैकेयैः पितृदत्तवरपालनप्रतिज्ञाक्षतिरूपा धर्माद्वीतः अतएव परलोकस्य च नाशाद्वीत इति शेषः ॥ २६ ॥ अन्यच्च एतज्जातीयं ॥ विजने इत्यनेन स्वविलापेन लोकदुःखाभावो ध्वनितः ॥ अश्रुपूर्णमुखत्वं नटवल्लोकव्यवहारानुसारेणेति बोध्यं ॥ २७ ॥ २८ ॥ आयुधिनामिति छेदः ॥ २९ ॥ औपयिकं युक्तं यतस्त्वत्परिता

शोचंत्याश्चात्पभाग्यायान किंचिदुपकुर्वता ॥ पुत्रेण किमपुत्रायामया कार्यमरिंदम ॥ २३ ॥ अल्पभाग्या हि मे माता कौसल्यारहिता मया ॥ शेते परमदुःखार्तापतिता शोकसागरे ॥ २४ ॥ एकोत्थहमयोध्यांच पृथिवींचापिलक्ष्मण ॥ तरेयमिपुभिः क्रुद्धो ननु वीर्यमकारणं ॥ २५ ॥ अधर्मभयभीतश्च परलोकस्य चानघ ॥ तेन लक्ष्मणनाद्याह मात्मानमभिषेचये ॥ २६ ॥ एतदन्यच्च करुणं विलप्य विजने वहु ॥ अश्रुपूर्णमुखोऽदीनो निशितृष्णो मुपाविशत् ॥ २७ ॥ विलापो परतं रामंगतार्चिपमिवानलं ॥ समुद्रमिव निर्वेगमाश्वासयत लक्ष्मणः ॥ २८ ॥ ध्रुवमद्यपुरीराम अयोध्यायुधिनावर ॥ निष्प्रभात्वयि निष्क्रान्तिगतचंद्रे वशर्वरी ॥ २९ ॥ नैतदौपयिकं राम यदिदं परितप्यसे ॥ विपादयसि सीतांच मांचैव पुरुषर्षभ ॥ ३० ॥ न च सीता त्वया हीनानां चाहमपि राघव ॥ मुहूर्तमपि जीवावो जलान्मत्स्याविवोद्धृतौ ॥ ३१ ॥ न हि तातं न शत्रुघ्नं न सुमित्रां परंतप ॥ द्रष्टुमिच्छेयमद्याहं स्वर्गंचापि त्वया विना ॥ ३२ ॥ पेन सीतायाममच विपादो भवति ॥ ३० ॥ अथ गंतव्यमिति युक्तं तदुत्तरं सीता वदहमप्यवर्जनीय इति वक्तुमात्मनः सीता साधर्म्यमाह ॥ नचेति ॥ त्वया हीना सीता त्वयि हीनोऽहं च जलादुद्धृतौ मत्स्याविव न जीवावो न जीवाव इत्यस्यावृत्त्या न ब्रह्मयान्वयः ॥ जीवनाभावस्य सर्वथा सत्यत्वप्रतिपादनाय द्विरुक्तिः ॥ ३१ ॥ अथ नोत्कंठितुमर्हसीत्यस्योत्तरं नहीति न ब्रह्मयस्य नेच्छेयं नेच्छेयमिति प्रकारेणेच्छेयमिति पदावृत्त्या न्वयः ॥ स्वर्गंचाप्ययप्राप्तं द्रष्टुं त्वया विना नेच्छेयं किमुत गंतुमिति भावः ॥ ३२ ॥